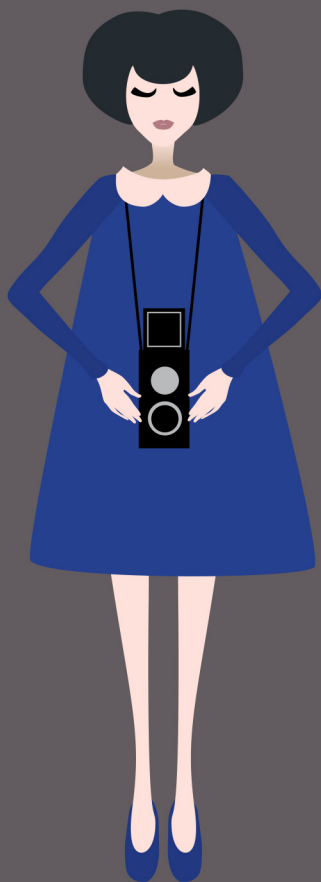

INAQUE

VIVIAN

FRANCESCA DIOTALLEVI

PREKLAD

PETER BILÝ

Francesca Diotallevi

Vivian

Francesca Diotallevi

DAI TUOI OCCHI SOLAMENTE

COPYRIGHT © 2018 Neri Pozza Editore, Vicenza

This edition is published in agreement with the Proprietor
through MalaTesta Literary Agency, Milan.

TRANSLATION © Peter Bilý 2021

COPYEDITING Jana Šulková, Martina Kubealaková

COVER & ILLUSTRATION © Barbora Šajgalíková

SLOVAK EDITION © Inaque 2021

ISBN 978-80-8207-119-4

ISBN E-BOOK 978-80-8207-120-0

Francesca Diotallevi
Vivian

INAQUE

Venované Valentine

*Viem, že existujú: existuje tisícka
zrkadiel, v ktorých sa odrážam.
Vladimír Nabokov*

*Preniká všetkým ako nôž, ale aj
zostáva na povrchu a pozoruje.
Premáha ju pocit, že je ďaleko, ďa-
leko, kdesi na širom mori a sama.
Virginia Woolf*

CHICAGO, 2008

Narodila som sa v daždivý deň. Bol februárový pondelok, voda stekala po dáždnikoch a v kalužiach sa odrážali útržky mrakov a fasády budov. New York ma prijal vo svojom ruchu plnom prchavých dojmov a okamžite na mňa zabudol. Toto mesto sa nestíha zastaviť, napadlo mi náhle. Na ničom váhavo nespočinie pohľadom.

Aj po mne celé roky ľahostajne kízal. Nikto sa na mňa nezahľadel, kým som tlačila kočík alebo keď som sa sklonila narovnať pokrčenú pančuchu, ktorá dieťaťu skĺzla z nohy.

Ja, Vivian, patrím k ľuďom, ktorých si nikto nevšímne, som žena, ktorú každý prehliadne. No ja ich vidím. Aj tu, z tejto lavičky, zatiaľ čo na siluetu Chicaga padá sneh. Vidím ich životy, ako sa križujú a zbiehajú na asfalte s bielou pokrývkou, vidím ich stopy, predlžujúce sa tiene. Skúmam vrásky vyryté minulosťou, jamky v laktách a na kolenách, rozstrapkané lemy kabátov, podávajúce sa ruky, tajomstvá zašepkané do vlasov, zúrivé gesto, nehu v pohľade, neznesiteľnú prchavosť každej chvíle. Tieto okamihy im kradnem. Beriem im ich, pretože vlastne nevedia, čo spraviť s úlomkami života odsúdenými na vyprchanie vo chvíli, keď sa dejú. Opatrujem príbehy, ktoré ľudia nedokážu prežívať.

Od mladosti neustále kráčam, vždy som veľa kráčala. Šrotovala som kilometre s fotoaparátom udierajúcim mi pri každom kroku do prs. Teraz to už nerobím. Sedávam tu od východu slnka, až kým nezapadne. Nepamätám si, kde skončil môj starý Rolleiflex, kedysi tak často používaný, popravde si už nepamätám veľa vecí. Čo sa stalo s negatívmi, diapozitívmi, zvitkami, ktoré som nikdy nevyvolala? Neviem

a vlastne to ani nie je dôležité. Teraz už nefotografujem, len tu sedávam a pozorujem svet, ktorý mi defiluje pred očami v kakofónii zvukov, gest a farieb.

Na mestách ma fascinuje, že sa podobajú na divoké rieky, stále sa menia. Kedysi vo mne táto neustála premena vyvolávala obavy a neprestajne som sa jej snažila brániť. Potom som to však vzdala. Všetko plynie, povedal mi pred veľa, priveľa rokmi niekto, koho som milovala. Môžeš sa odovzdať chaosu alebo sa pokúsiť zachytiť jeho zlomok. Venovala som tomu život. Celý som ho strávila pozorovaním životov iných bez toho, aby sa niekto pozrel mojím smerom, iba ak s podozrievavým pohľadom, spýtavo premýšľajúc, čo mám asi tak v úmysle spraviť so svojím fotoaparátom. No možno som nespravodlivá. Niekto si ma predsa len všimol. Napríklad deti. Odjakživa som mala rada ich schopnosť zachytiť podstatné, táto vlastnosť sa časom vytráca. No ak mám byť naozaj úprimná, predsa len existoval muž, ktorý poodhalil závoj môjho života. Nikdy mi však nepovedal, čo za ním videl, a ja som sa ho na to nikdy nespýtala.

PRVÁ ČASŤ 1954

1

Vivian prstom silno zatlačila na skraja zhrdzavený zvonček. Spoza dverí bolo počuť strohé klopanie opätkov na podlahe. Otvorila jej majiteľka domu, s ktorou sa rozprávala pred pár dňami. Na voľných šatách mala oblečenú červenú pletenú vestu, aby skryla oblosť brucha. Musela pozdvihnúť zrak, tak ako to zvykla robiť väčšina žien a občas aj nejaký muž, aby sa jej pozrela do očí.

„Slečna Maierová, čakala som vás. Ste presná!“ zvolala, no z jej pohľadu Vivian pochopila, že ju prekvapila.

„Nemám dôvod meškať na dohodnuté stretnutie,“ odvetila a kufor potiahla za rúčku cez prah, hoci ju k tomu nik nevyzval. Odjakživa nerada strácala čas.

V dome bol kocúr, a keď vstúpila, zoskočil z jedáľenského stola a rozbehol sa skryť. V obývačke osvetlenej ponurým novembrovým svetlom si všimla omrvinky na koberci. Gauče mali opotrebované poťahy a na sklenenom stolíku v protisvetle zahliadla špinavý odtlačok od pohára.

Pred týždňom Vivian zareagovala na pracovnú ponuku uverejnenú v *New York Herald Tribune*, a tak sa stretli v kaviarni na Manhattane na rohu 43. ulice a Šiestej Avenue. Celia Warrenová položila na čalúnenú lavicu množstvo tašiek z obchodného domu Macy's, z ktorých trčal krepový papier.

„Viete, to kvôli dieťaťu,“ ospravedlňovala sa a rukou v rukavici si pohladila brucho. „Toto je tá zábavnejšia časť.“ Ob-

jednala si kávu, do ktorej nasypala priveľa cukru, preto z nej odpila len pár dúškov, kým Vivian mlčky vyčkávala. Celia pôsobila ako dievčatko, ktoré sa hrá na dospelú a je vzrušené z predstavy, že bude mať pestúnku.

„S manželom žijeme na Long Islande, v Southamptone. Manžel je spisovateľ, viete? Možno ho poznáte, je dosť známy... V každom prípade, Manhattan je rušný, tu by sa nedokázal sústrediť. A aj deťom je lepšie ďalej od premávky a smogu.“ Celia vytiahla z kabelky fotografiu a s istou dávkou hrdosti jej ju ukázala. Uprostred záberu pózoval pár s deťmi pri nohách a s bielou drevenou vilkou v pozadí. Deti sa tvárili trucovito a aj Celiin úsmev mal v sebe čosi dramatické. Bol to výraz človeka, ktorý sa síce snaží tváriť šťastne, ale najradšej by sa nachádzal hocikde inde, len nie na tom čiernobielym zábere. Celiin manžel sa pozeral na niečo za objektívom a vyzeral znepokojene. Kompozícia fotografie, napätie vyžarujúce z každého z portrétovaných jej dávalo tušiť, že póza im dlho nevydržala. Aký zmysel má zachovávať si takúto pomýlenú spomienku? Pokus presvedčiť samu seba, že takáto bola skutočnosť, alebo potreba ukazovať ju iným ako dôkaz o nezvratnom šťastí? No fotky neklamú o príbehoch, ktoré rozprávajú, dokonca ani tie najvyumelkovannejšie. Vždy sa objaví nejaká drobnosť, ktorá obnaží podstatu, detail schopný odhaliť lož alebo hodnovernosť. Nič nie je úprimnejšie ako fotografia, pomyslela si Vivian a momentku vrátila Celiu, ktorá ju odložila do kabelky, nevenujúc snímke ďalší pohľad.

„Grace má sedem rokov, Arthur päť. Bábätko sa narodí na jar,“ odrapotala bez stopy akejkol'vek emócie v hlase. V rukách sa jej objavila pozlátená tabatierka; s cvaknutím ju otvorila a ponúkla Vivian cigaretou, avšak tá pokrútila hlavou.

„Nefajčím.“

„Teraz sa v novinách dosť píše, že cigarety nás všetkých privedú do hrobu. Nevieť však, či tomu mám veriť,“ zamrmlala si Celia, cvakla zapal'ovačom a potiahla si.

A vtedy sa to stalo – pozdvihla zrak a prvýkrát, odkedy si sadli oproti sebe, sa pozrela Vivian do očí a ona si do nich prvýkrát, odkedy si sadli oproti sebe, nechala pozrieť. Náhle si to Vivian všimla. Zbadala fialkasté kruhy pod očami prekryté mejkapom, videla ženu oblečenú v župane, ako potichu plače s rukami pritlačenými na ústa, hluchá k det-skému kriku vo vedľajšej izbe. Napriek fasáde pastelového kostýmu a vlasov upravených do úhladných vlín videla problémy, nemé volanie človeka prosiaceho o pomoc. Vivian súhlasne prikývla. Ved' to bola jej práca. Starat' sa o životy iných a zvlášť o ich príbehy.

„Máte iba tento kufor, slečna Maierová?“ opýtala sa Celia prekvapene a ukázala na jej batožinu.

„Mám ešte škatule, ktoré mi privezú o pár dní. Všetko uložím do svojej izby. Apropos, dúfam, že bude mať silný zámok.“

Celiu jej rázny hlas prekvapil a zaklipkala očami. Pootvorila narúžované pery a mierne odhalila zuby žltkasté od nikotínu.

„Pri deťoch v dome sa nám zdalo nerozumné nechávať kľúče vo dverách. Myslíte si, že ho budete potrebovať? S manželom sme veľmi diskretní a čo sa týka detí...“

„Kľúč nielenže potrebujem, ale považujem ho za *nevyhnutnosť*. Veľmi si potrpím na svoj *osobný* priestor.“

„V poriadku, posnažím sa, aby ste kľúč dostali čo najskôr.“ Celia zaváhala. „Pod'te, odprevadím vás do vašej izby.“

Izba, ktorú pre ňu vyhradili, bola hneď vedľa detskej. Okno s čipkovanými záclonami malo výhľad do vnútorného dvora, posteľ bola natlačená k stene a na nočný stolík niekto položil väzu s čerstvými kvetmi. Vivian vstúpila dnu vojenským krokom, sňala si klobúk a položila ho na písací stolík skromných rozmerov. Steny boli oblepené tapetami s geometrickými vzormi. Potešilo ju zistenie, že má vlastnú kúpeľňu, hoci maličkú.

„Dúfam, že sa vám vaše bývanie páči.“ Celia náhle pôso-

bila odmerane a podozrievavo si ju premeriavala. „Máme domácu, ktorá sem chodí na pár hodín denne, má na starosti varenie a upratovanie. Môj manžel príde s deťmi domov o piatej, išli do lunaparku.“

Vivian sa obmedzila na prikývnutie a pani domu sa za klopkania opäťkov okamžite vzdialila. Keď Vivian osamela, odhrnula záclony na oknách a pozrela sa do malého, ponuro pôsobiaceho dvora kúpajúceho sa v lúčoch zapadajúceho slnka. Z tašky vybrala Rolleiflex a sňala prednú časť koženého puzdra, aby z neho vyslobodila objektív. Zhora vyklopila kryt a nazrela do hľadáča, v ktorom sa objavil obrátený náhľad na jediný strom týčiaci sa uprostred kvetinového záhona. Hľadala správnu kompozíciu, najprv zaostrila na pozadie, čím rozostrila konáre, a potom naopak. Vzápätí zdvihla zrak a premeriavala si vlastný odraz v potemnenom okne končiaceho sa dňa. Videla sa na pokraji nového začiatku, v šatách s okrúhlym golierom, s prvými vráskami po stranách nosa, s vlasmi ostrihanými nakrátko. Dvadsaťosem premárnených rokov, pomyslela si. Natiahla uzávierku malou kľučkou naboku fotoaparátu, pozrela sa do svojich očí v odraze skla s fotoaparátom pritlačeným na hrud' a stlačila spúšť.

Dora sa prišla predstaviť, len čo sa vrátila z nákupov. Mala na sebe obnosený kožuch z ťavej srsti a spod šatky uviazanej pod bradou jej vytrčali brčkavé vlasy. Premerala si ju od hlavy po päty s domýšľavým výrazom prvého dojmu.

„Pani ma požiadala, aby som sa vás opýtala, či máte chuť na čaj,“ zvolala a odula ústa, čo Vivian pripadalo ako prejav vzdoru.

„Áno, rada by som si dala čaj. Ale nerobte si starosti, spravím si ho sama.“

„Nie sú to žiadne starosti. Iba ja viem, čo má kde v kuchyni svoje miesto.“

A tam, vo svetle žiarovky visiacej nakrivo zo stropu, Dora

Parkerová zo svojej poldruha metrovej výšky a s kabelkou hrdo prevesenou cez plece dala jasne najavo, aké má v dome u Warrenovcov postavenie a ktoré hranice nesmú byť prekročené. Vivian to ochotne prijala, keďže poznala dôležitosť ochrany vlastného priestoru.

Pán Warren s deťmi sa vrátili domov, keď tma pohltila horizont. Od dverí zaviala slaná vôňa oceánu a ťaživý mráz. Vivian na nich čakala v obývačke.

Deti si ju podozrievavo prezerali a stále sa držali otcových nôh. Roztržito jej podal ruku.

„Teší ma, slečna...“

„Maierová.“

„Maierová. Slečna Maierová,“ zopakoval a pozorne si ju prezrel. Mal oči neurčitej farby – pripomínala jej nehybnú hladinu niektorých plies, ktoré videla vo Švajčiarsku – a vyzeral prinajmenej o desať rokov starší ako jeho žena.

„Tak, slečna Maierová, toto sú Grace a Arthur.“ Jednou rukou pomkol deti, ešte stále oblečené v kabátoch a vo vlnečných rukaviciach. „Privítajte slečnu Maierovú. Oddnes vás bude mať na starosti.“

Grace mala čierne vlasy po matke a tvar očí po otcovi. Tvár mala stiahnutú do zachmúreného úškl'abku, no prezrádzal ju zvedavý výraz. Arthur sa otočil späť k otcovi a tvár si zaboril do jeho menčestrových nohavíc.

„Môj brat je strachopud,“ vyhlásila Grace a povýšenecky zdvihla bradu. Vivian gesto pripomenulo Doru.

„Grace, nebud' nezdvorilá,“ pokarhal ju otec.

Dievčatko sa naňho pozrelo prížmúrenými očami, potom spravilo krok dopredu a podalo jej ruku.

„Teší ma, Grace,“ povedala Vivian bez čo i len náznaku maznavého zaliečania sa deťom v hlase. Ak niečo z duše neznášala, boli to dospelí, ktorí deťom okato lichotili v snahe získať si ich. „A rada spoznávam aj teba, Arthur. Hoc by aj tvoja sestra mala pravdu, keď povedala, že si strachopud.“

Frank Warren sa s náznakom irónie pousmial.

„Počul si, Arthur? Nikdy by si nikomu nemal dať možnosť nazývať ťa zbabelcom,“ povedal a odstúpil od syna, ktorý ostal strnulo stáť, nemajúc sa už kam schovať.

„Začneme vyzliekaním kabáta,“ oznámila Vivian a podišla k chlapcovi.

Škatule priviezli týždeň po jej príchode do domu Warrenovcov. Nosiči ich s námahou vyniesli hore a Celia to iba mlčky pozorovala s prekříženými rukami, kým Vivian kráčala pred oboma mužmi a inštruovala ich, aby škatule uložili na podlahu v izbe. Zvedaví Arthur a Grace sa vzájomne štuchali, no Vivian ich odohnala rukou.

„Do mojej izby máte zakázané vstupovať,“ vyhlásila prísne. Keď šlo o zariadenie, deti dokázali byť horšie ako húnске hordy.

Celia, stojac na prahu izby, znepokojene preletela pohľadom kartónové škatule zaberajúce takmer celý priestor medzi posteľou a stolíkom.

„Pod'ťe, deti, necháme slečnu Maierovú, aby si v pokoji vybalila svoje veci...“ povedala a vzala ich za ruky. Na ich tvárach sa objavil rozčarovaný výraz. Otvárať škatule je vášňou každého dieťaťa, pomyslela si Vivian, keď bez výčítiek svedomia zatvorila a dvoma ráznymi otočeniami zamkla dvere.

Náhle osamela a s rukami vbok si vychutnala pocit blaha prameniáci z blízkosti jej vecí. Konečne ich mala pri sebe. V predchádzajúcich dňoch sa cítila nahá, vyzlečená z niečoho, čo jej patrilo a čo ju nejakým spôsobom definovalo. Spočiatku bolo vždy náročné ocitnúť sa ako cudzí predmet v krehkom mechanizme nejakej domácnosti. Rodiny v nej so svojou pozlátkou, odhalujúcou po zoškrabaní hrdzu, vyvolávali zvedavosť, no dávala si veľký pozor na to, aby sa jej *nedotkli*. Vstupovala do ich životov a stávala sa nemou diváčkou všetkých malých drám odohrávajúcich sa za zatvorenými dverami, no nikdy sa necítila byť ich súčasťou, obmedzovala sa na ich sledovanie spoza skla. Ľudia pózovali pred živo-

tom rovnako ako pred objektívom, no keď si mysleli, že ich nik nevidí, odhaľovali svoju pravú tvár, jedinú, nad ktorou sa oplátilo pozastaviť. Všetko ostatné bola hra, pantomíma, voči ktorej boli imúnne iba deti. A nevinní. No nevinných ostalo málo.

Vivian si kl'akla ku škatuliam, s rukávmi šiat vyhrnutými po lakte. Aj cez pančuchy pocítila na kolenách chlad podlahy. Nožnicami prestrihla lepiacu pásku a otvorila škatuľu, pričom ju oviaľ upokojujúci pach novinového papiera. Bruškami prstov pohladila staré noviny, potom ich vybrala zo škatúľ a položila na dlážku. Keď bolo po všetkom, izba sa drasticky zmenšila. Všade boli na sebe naskladané kopy a kopy novín, a tak priestor náhle pôsobil priam klaustrofobicky. Vivian sa ul'avilo.

„To je čo?“ opýtala sa Grace, chrániac si dlaňou oči pred slnkom, kým druhou rukou ukazovala na Rolleiflex visiaci na Vivianinom krku. December už klopal na dvere, pomedzi zlatisté lístie na stromoch sa na zem predierali slnečné lúče a vzduch zaváňal snehom. Arthur obutý v gumených čižmách sa neďaleko pri jazierku zabával prenasledovaním kačiek.

„Fotoaparát.“

Grace prižmúrila oči pred odleskom prístroja.

„A na čo to slúži?“

Vivian sa rozhliadala po okolí. Dve mladé slečny kráčali ruka v ruke, dievčatko tlačilo kočík so zamysleným výrazom, kým iné deti pobehovali a hádzali po sebe špinavé opadané lístie. Neďaleko pes ovoniaval papier z hotdogu ležiaci na zemi pri smetnom koši. Vivian premýšľala, či si v tej chvíli všetci uvedomujú prítomnosť. Či vedia, že všetky tie okamihy v ich životoch sú odsúdené na zánik, už nikdy sa nezopakujú.

„Slúži na zastavenie času, Grace.“

Dievčatko zvrážilo obočie.

„Je... čarovný?“ sklonilo sa, aby sa pozrelo do hľadáčika.

Vivian odstúpila. Nechcela, aby sa Grace dotkla aparátu.

„V istom zmysle áno.“ Rukou uvoľnila vrchnú časť a odkryla hľadáčik, na ktorého matnom skle obrazy nadobudli tvar. „Pod' bližšie, ukážem ti, ako funguje. Ale ničoho sa nedotýkaj.“

Grace s tvárou rozpalenou od vzrušenia si klakla k Vivian na lavičku a s rukami pritlačenými na kolenách sa naklonila, aby sa pozrela do hľadáčika. Vivian zaostрила.